

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ Άριστοτέλης, Ἠθικὰ Νικομάχεια, Β1, 1-4, 1103a14-b2

A1.

α.

1-Σ: ἡ μὲν διανοητικὴ τὸ πλεῖον ἐκ διδασκαλίας ἔχει καὶ τὴν γένεσιν καὶ τὴν αὔξησιν

2-Σ: ὅσα μὲν φύσει ἡμῖν παραγίνεται, τὰς δυνάμεις τούτων πρότερον κομιζόμεθα

3-Λ: ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν

β.

Ο Αριστοτέλης πολύ συχνά χρησιμοποιεί απλά και συγκεκριμένα παραδείγματα από την εμπειρική πραγματικότητα για να ενισχύσει και ταυτόχρονα να κάνει σαφέστερο τον συλλογισμό του. Ο ισχυρισμός του φιλοσόφου είναι ότι κανένα πράγμα δεν μπορεί να πάει ενάντια στη φύση του όσο και αν προσπαθήσουμε να το εθίσουμε σε κάτι τέτοιο αποκτά συγκεκριμένο νόημα με δύο παραδείγματα από τη φύση: η πέτρα εξαιτίας της βαρύτητας έχει τη φυσική ιδιότητα να κινείται προς τα κάτω, όσες φορές και αν την κατευθύνουμε προς τα πάνω· αντίθετα, η φωτιά έχει τη φύση να κινείται προς τα πάνω.

B1.

Ο Αριστοτέλης χωρίζει την αρετή σε διανοητική και σε ηθική. Η διανοητική σχετίζεται με τη διάνοια, δηλαδή με το ανθρώπινο μυαλό και αποβλέπει στην αλήθεια, στη γνώση. Ένα παράδειγμα αυτής της αρετής είναι η σοφία, δηλαδή η ολοκληρωμένη επιστημονική ή τεχνική γνώση· άλλο παράδειγμα είναι η σύνεσις, δηλαδή η κριτική δύναμη, η δυνατότητα αξιολόγησης, αποτίμησης και σύγκρισης· τέλος, ο Αριστοτέλης θεωρεί διανοητική αρετή και τη φρόνησιν, δηλαδή την ικανότητα λήψης αποφάσεων σε ζητήματα της καθημερινής ζωής και επιλογής της μίας ή της άλλης πράξης. Κυρίως με τη φρόνηση το λογικό μέρος της ψυχής καθοδηγεί το μετέχον λόγου μέρος της, δηλαδή τις επιθυμίες, τις ορμές και τον τρόπο εκδήλωσης των συναισθημάτων. Κάθε διανοητική αρετή προέρχεται και αναπτύσσεται με τη διδασκαλία, που συνεπάγεται:

1. χρόνο για να πραγματοποιηθεί η διδασκαλία
2. πείρα που αποκτά ο διδασκόμενος, άρα και πάλι χρόνο.

Επομένως, υπεύθυνος για την απόκτηση της διανοητικής αρετής είναι ο δάσκαλος που τη διδάσκει, ώστε ο μαθητής να γίνει φορέας γνώσεων δηλ. «σοφός».

Η ηθική αρετή σχετίζεται με τις λειτουργίες και τις ικανότητες αυτού που θα λέγαμε συναισθηματική νοημοσύνη, με το ἐπιθυμητικόν, σύμφωνα με τον Αριστοτέλη, όπως φανερώνεται με τη δυνατότητα του ανθρώπου να κατανοεί και να ρυθμίζει με σταθερό

τρόπο τις συναισθηματικές του εκδηλώσεις, τη συμπεριφορά του στο πλαίσιο των σχέσεων μέσα στην οργανωμένη κοινωνία. Οι ηθικές αρετές λειτουργούν για το καλό του φορέα τους και της κοινωνίας. Αποβλέπουν στην ατομική και συλλογική ευτυχία, σε αντίθεση με τις κακίες. Παραδείγματα ηθικών αρετών που αναφέρει ο Αριστοτέλης: *άνδρεια, πραότης, σωφροσύνη, έλευθεριότητα, μεγαλοψυχία* κ.ά. Σύμφωνα με το κείμενο η ηθική αρετή είναι αποτέλεσμα *έθους*, δηλαδή συνήθειας. Το *έθος* σχετίζεται με τις διαμορφωμένες κοινωνικές συμπεριφορές και πρακτικές ενός ανθρώπου και συνδέεται με την επανάληψη όμοιων ενεργειών. Στη διαμόρφωση του *έθους* έχει μεγάλη σημασία η νεανική ηλικία. Το *έθος*, λοιπόν, δεν αποκτάται απλώς με τη διδασκαλία ηθικών κανόνων, δεν αποτελεί δηλαδή θεωρητική γνώση, αλλά απαιτεί τη σταθερή άσκηση της ψυχής, τη συνειδητή καθημερινή πράξη. Το βάρος στην περίπτωση της ηθικής αρετής πέφτει όχι στον δάσκαλο, αλλά στον «ασκούμενο», αφού στην περίπτωση αυτή το παν εξαρτάται από την προσωπική δηλαδή επιλογή του ατόμου, ενώ επιπλέον είναι θέμα συνεχούς άσκησης.

Η ηθική, επομένως, κατά τον Αριστοτέλη μετακινείται από τον θεωρητικό λόγο στην πράξη, αφού «*άγαθός*» (φορέας της αρετής) γίνεται όποιος έχει: 1) θέληση, 2) επιμονή για άσκηση.
[380 λέξεις]

B2. ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ Ξενοφών, *Αγησίλαος*, 1.1-3

Οι ηθικές αρετές για τον Αριστοτέλη είναι αποτέλεσμα του *έθους*, της συστηματικής δηλαδή επανάληψης ενός ορισμένου τρόπου συμπεριφοράς, η οποία δεν πρέπει να νοηθεί μηχανικά. Υπάρχει μέσα μας η ικανότητα να αποκτήσουμε τις αρετές, αλλά αυτή η ικανότητα πρέπει να αναπτυχθεί με την πρακτική *διά τοῦ έθους*. Αποτέλεσμα της αριστοτελικής αντίληψης περί ηθικής αρετής είναι να προϋποτίθεται σε απόλυτο βαθμό η θέληση του ατόμου να «εθισθεί» σιγά σιγά σ' έναν ορισμένο τρόπο συμπεριφοράς. Η ηθική, επομένως, κατά τον Αριστοτέλη μετακινείται από τον θεωρητικό λόγο στην πράξη, αφού «*άγαθός*» (φορέας της αρετής) γίνεται όποιος έχει θέληση και επιμονή για άσκηση. Η θέση του αυτή αποτελεί απόρριψη της αριστοκρατικής διδασκαλίας ότι η αρετή είναι αποκλειστικά δώρο της φύσης.

Στο παράλληλο κείμενο του Ξενοφώντα, στο οποίο εξυμνούνται οι αρετές του Αγησίλαου, ενός χαρισματικού ηγέτη κατά τον ιστορικό, αποτυπώνεται ακριβώς η παλαιότερη αριστοκρατική αντίληψη περί αρετής: ο Αγησίλαος έχει αρετή και δόξα που ανταποκρίνεται στην ευγενική του καταγωγή. Είναι αναμενόμενα τα ευγενικά χαρακτηριστικά της προσωπικότητάς του, από τη στιγμή που η γενιά του κρατά από τη γενιά του Ηρακλή (*Σχετικά λοιπόν με την ευγενική του καταγωγή τι πιο σημαντικό και όμορφο... αλλά βασιλιάδες*

απόγονοι βασιλιάδων;). Μάλιστα για τον ιστορικό η ένδοξη καταγωγή είναι σημαντική προϋπόθεση για την ανάπτυξη και την καλή πορεία της πόλης, της οποίας ηγέτης είναι κάποιος με τιμημένους προγόνους. (Αλλά όπως η γενιά τους είναι η πιο τιμημένη... πιο ένδοξη στην Ελλάδα). Η ηθική αρετή είναι κάτι που δεν μπορεί να κατακτηθεί από όλους τους ανθρώπους, αλλά δίνεται σε κάθε άνθρωπο από τη γέννησή του και είναι προνόμιο των ευγενών, αυτών οι οποίοι έχουν αριστοκρατική καταγωγή (ἄριστοι). Αντίθετα, κατά τον Αριστοτέλη, όλοι οι ελεύθεροι πολίτες της πόλης-κράτους μπορούν να γίνουν ενάρετοι, αλλά χρειάζεται η επαναλαμβανόμενη και επίμονη άσκησή τους στα έργα της αρετής. [291 λέξεις]

B3. 1-γ, 2-γ, 3-α, 4-α, 5-β

B4.

- Δεν βάζουμε **αύξηση** στην προστακτική!
- Η **εμπειρική** απόδειξη στηρίζεται στην παρατήρηση και το πείραμα.
- Νιώθω να με εγκαταλείπουν οι **δυνάμεις** μου.
- Οι ήπιες μορφές **ενέργειας** είναι μια λύση για να αντιμετωπιστεί η ρύπανση της ατμόσφαιρας
- Έχει αυξημένη την **αίσθηση** του καθήκοντος και είναι ιδιαίτερα συνεπής.